

היום נלמד בעזרת ה':

חגיגה דף ג

למדנו בדף הקודם שחירש בלבד ואילם בלבד יש בהם דעת וחייבים בכל המצוות, ואף על פי כן פטורים ממצות ראייה. הגמרא מבארת מדוע.

לענין ראייה גמר ראייה ראייה מהקהל: לומדים את מצות 'ראייה' ממצות הקהל שבשתייהן נאמרה לשון של 'ראייה' (בהקהל) 'בבוא כל ישְׁרָאֵל לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ' - בראייה 'שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרָךְ'. ובהקהל נאמר שמקהילים את העם בשביל שהם 'יִשְׁמְעוּ' דהיינו מי שחרש ואינו יכול לשמוע פטור, וכן בשביל שהם 'יִלְמְדוּ' ומי שהוא אילם אינו יכול ללמוד, לכאורה.

הגמרא מקשה מדוע מי שאילם אינו יכול ללמוד, והרי מעשה בשני אילמים שהיו שכנים של רבי (שהיו בניו של ביתו של רבי יוחנן בן גודגדא, ויש אומרים בני אחרות של רבי יוחנן), שבכל פעם שהיה רבי מוסר שיעור הם היו יושבים לפניו ומהנהנים בראשם ומרחשים בשפתיהם. רבי התפלל עליהם והם התרפאו, ואז גילו שיש להם בקיאות עצומה בתורה.

קרי ביה למען 'לְמַדוּ': כלומר דורשים את המילה בניקוד המתפרש ללמד לאחרים, והרי אילם אינו יכול ללמד לאחרים.

רב אשי אמר: ודאי שדורשים 'לְמַעַן לְמַדוּ', כלומר גם בלי הראייה משני האילמים שלמדו באילמותם, לא יתכן לפרש את הפסוק 'לְמַדוּ'. בגלל שאם כל הסיבה ש'לְמַעַן לְמַדוּ' פוטר מראייה זה בגלל שאילם לא יכול ללמוד, הרי כבר למדנו זאת מ'לְמַעַן יִשְׁמְעוּ' שחרש פטור כי הוא לא יכול ללמוד, ואין צורך לכתוב את אותו עיקרון שוב. אלא בהכרח שהאילם יכול ללמוד, ולכן צריך לדרוש 'לְמַעַן לְמַדוּ' לאחרים בכדי לפטור אילם.

שנאמר באזניהם: נאמר במצות הקהל 'תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם'. ואנו לומדים גזירה שוה למצות ראייה שצריך שני אזניים בשביל להתחייב בה.

(המשך בדף הבא ↓)

הגמרא מקשה שפסוק זה נצרך ללמד שצריך לקרוא את התורה ב'הקהל' בקול רם, בכדי שכל הציבור יוכלו לשמוע באזניהם?

והא רגלים מבעי ליה פרט לבעלי קבין: 'חיגר' = הוא אדם שיש לו שתי רגלים אך אחת מהן קצרה. 'בעלי קבין' = מי שנתחתכה רגלו ויש לו נעל תותבת. הגמרא מקשה שדבר ראשון ממעטים מ'שָׁלֵשׁ רַגְלִים תַּחַג לִי בַשָּׁנָה' מי שאין לו כלל רגל, ולא מי שיש לו רגל רק שהוא צולע?

שהיה תחילה לגרים: ולכן הוא ראש וראשון למי שאינם יהודים המתנדבים להתגייר.

אמרו לו תלמידך אנחנו ומימך אנו שותין: הגמרא תבאר בהמשך שהם פחדו לומר לו דבר שאינו ראוי (לדעתו של רבי יהושע) פן יענשו.

שבת של מי היתה: רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה היו שניהם נשיאים (בעקבות המעשה המובא במסכת ברכות דף כז) ולכן היו דורשים בשבת לחילופין.

את עשיתוני חטיבה אחת בעולם: אתם שיבחתם אותי בשבח מיוחד שאין כמותו בכל העולם. וכך גם אני אשבח אתכם בשבח שאין כמותו בכל העולם.

ואף הוא דרש: עוד דבר דרש רבי אלעזר בן עזריה.

למה נמשלו דברי תורה לדרבן: כמו דרבן שמכוין את הפרה ללכת בשורה בשעת החרישה, בשביל להוציא חיים לעולם על ידי התבואה שתצמח מכך, כך התורה מביאה את לומדיה לדרכי חיים.

אך בל נחשוב שדברי תורה אין להם קביעות והם ניתנים לביטול, כמו דרבן שהוא כלי המיטלטל – כי הם **'כמסמר'** תקוע שאי אפשר להיזזו. ושוב בל נחשוב שהם כמסמר שכאשר תוקעים אותו הוא מחסר מהכותל ועושה בו חור, וכך הלימוד גורם לחיסרון כלשהו ללומדיהם – כי הם **'נטועים'** כנטיעה הצומחת ומוסיפה פירות, כך התורה מוסיפה הצלחה ללומדיה (בנכסים שלהם - רי"ף עין יעקב).

היאך אני לומד תורה מעתה: איך אוכל לדעת את דברי התורה כשיש בה מחלוקות רבות בין החכמים? והתשובה היא שהחכמים אינם חולקים ביניהם האם יש ח"ו אל אחר, נביא אחר ממשה רבינו (= פרנס), ותורה אחרת. אלא כולם עוסקים בתורה אחת ובאותן המצוות רק נחלקו היאך הפירוש שלהם, ולכן יש לך ללמוד את הדעות ולרכוש לב מבין בכדי להבחין כמו איזו דעה ההלכה.

אין דור יתום: כלומר הדור שלנו אינו יתום בגלל שרבי אליעזר בן עזריה מדריך אותו. ולימרו ליה בהדיא: מדוע התחמקו בתחילה מלומר לרבי יהושוע את דברי הדרשה.

עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית: ארצות אלו נתקדשו בקדושה ראשונה (כשבשבו עולי מצרים את הארץ ובכללה את עמון ומואב) ואז דיני שמיטה נהגו בהם, וממילא לא נהג בהם דין מעשרות בשביעית. אבל בקדושה שניה (של עולי בבל) לא קדשו אותם, בשביל שינהג בהם דין מעשרות (ככל הארצות הסמוכות לארץ ישראל החייבות במעשר מדרבנן) לצורך העניים. החכמים בבית המדרש קבעו שהמעשר של השביעית בארץ עמון ומואב יהיה 'מעשר עני' לתועלת העניים (ולא מעשר שני).

פשוט ידך וקבל עיניך: יש מפרשים כפשוטו, ויש מפרשים שיתעורר.

רבי אליעזר הקפיד על כך שרבי יוסי אומר שהחכמים בבית המדרש הם אלו שתקנו זאת, והרי זו הלכה למשה מסיני כפי שקיבל רבי אליעזר מרבותיו (אך החכמים לא ידעו זאת). ואמר לרבי יוסי לומר להם שלא יפקקו על הוראתם מפני שכאמור זו הלכה למשה מסיני.

איזהו שוטה: שהוא פטור מהמצוות ובכללם ממצות 'ראיה'.

היכי דמי: באיזה מקרה יש את המחלוקת. והרי בדרך שטות ודאי לכולי עלמא אפילו מעשה אחד מספיק, ואילו שלא בדרך שטות שום מעשה לא יגדיר אותו כשוטה? הגמרא מתרצת שמדובר בדרך שטות ואף על פי כן סובר רב הונא שבמעשה אחד עדיין אפשר לתרץ את המעשה, אבל אם עשה את שלושת המעשים השונים הדבר מעיד על היותו שוטה.

הדבר דומה לשור מזיק. שבכדי להיות 'שור מועד' עליו לנגוח שלוש פעמים סוג אחד של בעל חיים ואז הוא מועד לסוג הספציפי, אבל אם הוא נגח רק פעם או פעמיים סוג אחד של בעל חיים אינו מועד כלל. ואילו אם הוא נגח שלוש סוגים שונים של בעלי חיים כל אחד פעם אחת - הוא נעשה מועד לכל בעלי החיים, כי אנו אומרים שלנגיחותיו יש סיבה אחת כללית (לנגוח כל בעל חיים).

גנדרופס: מחלה המגיעה מתוך דאגה. בעל מחשבות: ואינו שם לב למעשיו.